

רחשני לב

ליקוטי מאמרים ודברי חיזוק ואמונה מספרים הקדושים על פרשת השבוע

פרשת מקץ
ד' טבת ה'תשפ"ד
שנה י"ב גליון י"ג

הדלקת הנרות	מוצש"ק ר"ת	סוף קריש לשב"ק	לעיקוואוד
4:14	5:45	8:48/9:32	ברוקלין
4:11	5:42	8:48/9:32	ירושלים
4:01	5:54	8:24/9:03	בני ברק
4:15	5:50	8:26/9:05	אלעד
4:08	5:52	8:25/9:04	

ויהי מקץ שנתים ימים.

...דרשו חז"ל אשרי איש, אשרי מי שעושה תשובה בעודו איש, עד אשר לא יבואו ימי הרעה, וזהו ויהי לשון צער, מקץ שנתים ימים, פי' שיצטער ויתן תמיד אל לבו אשר יגיע הקץ של השנים והימים ואז, ופרעה **חולם**, ופרעה"ה לשון התגלות כמו ופרע ראש האשה פי' שיתגלה אשר שנתיו חלפו ועברו כחלום יעוף.

מאמר מרדכי בת"ד, מהרה"ק ר' מרדכי מנדבורנא ז"ע

ושם אתנו נער עברי ענד.

עייני רש"י ארורים הרשעים וכו'. ולכאורה קשה הרי גם על המלך עיות בזה, כי אין זאת מחק המוסרי לדבר בפני המלך גנות על איזה אדם טרם יחקרוהו, וביחוד על אדם שמבקשים שישמח לב המלך ושישיב רוחו. וי"ל כי שר המשקים היה קצת מוכרח לדבריו אלו ובוזה היה מתנצל את עצמו, כי הנה היה מקום שיקצוף פרעה עליו מדוע אחר עד עתה בבשורה הזאת, ותיכף בבקר כאשר שלח פרעה לקרוא לכל חרטומי מצרים ולכל חכמייה, היה לו לומר כי בבית הסהר נמצא איש שומע חלום לפתור אותו. ואמנם נראה דרך משל, איש עשיר אשר בביתו איזה חולה ר"ל, ובעירו נמצאו רופאים מומחים גדולים, וגם רופא שאינו מומחה הנה מסתמא העשיר לא יקרא תחלה את הרופא אשר איננו מומחה, אך את המומחים המפורסמים יקרא, ואולם אם יראה כי אלו לא העלו ארוכה ואין תועלת בם, אז יאמר מה יזיק אם אנסה גם ברופא זה שאינו מומחה. וכן אמר שר המשקים וכדי להסיר ממנו חרון אף ובעסו, אמת שיש בבית הסהר איש אשר פתר לנו חלומותינו לנכון, אבל מ"מ לא נוכל לשפוט מזה בטח כי היתה הדבר מחמת חכמה יתירה שיש בו, כי הנהו נער עברי ענד אשר **רוחק לומר שיהי' חכם** כ"כ, ויכול להיות כי אך מקרה היתה פתרונו לנו וכסומא בארובה, וגם החלומות שלנו לא היו קשים כ"כ לפתורם, ואיש כחלומו פתר לפי החלום וקרוב לענינו (כמ"ש רש"י), ולא נראה בזה חכמה גדולה כ"כ, ועל כן לא הגדתי הדבר מיד, כי בודאי טוב יותר לנסות תחלה בחרטומי מצרים ובחכמייה שהם מומחים גדולים, ואך עתה בראותי כי המה לא העלו ארוכה למכתך, ע"כ אני מגיד את הדבר כי בודאי אין היזק לנסות גם בו.

אפריון, לבעל הקיצור שולחן ערוך ז"ע

ויאמר פרעה אל יוסף חלום חלמתי וגו' ויען יוסף וגו' בלעדי אלקים וגו'.

יבואר בזה מופת כי יראה וחכמה אחת היא, ומי שהוא ירא גדול הוא גם כן חכם גדול. אנחנו נחשוב תמיד כי יראה וחכמה שני דברים המה, ומי שהוא ירא ד' גדול, הוא צדיק גדול, אך לא תואר חכם יהלמנו, כדומה איש אשר יברך מבורך, זה לאות כי הנהו מקורב ורצוי לו ית', אבל האם גם נתברר בזה כי הנהו ג"כ חכם ונבון ויש לסמוך עליו בהנהגת בית מסחר גדול וכדומה, אמנם לא נשתרש בנו זה הטעות, רק מאשר נשכח מאתנו ברבות הימים כי יראה היא חכמה, והיראה איננה נפרצה לכל פושט יד ליקחנה בנקל להעשות ירא וצדיק בין לילה, כי אם להיראה יש מהלכים על פי דרכי חכמתה, ובוזה אופן השגתה – להתחקות במהלכה ובקניית חכמתה, ומקרא מלא אומר הכתוב (איוב כח כה) "הן יראת ה' היא חכמה", והנה נראה שם – יוסף שפטר חלום פרעה והודיעו אלקים עתידות, כאשר גם יוסף אמר

בלעדי אלקים יענה וגו' וגם פרעה השתומם עליו ואמר לעבדיו "הנמצא כזה איש אשר רוח אלקים בו" והלא הכירוהו רק לאיש אלקי אשר אך תואר צדיק וכדומה יהלמנו ולא תואר חכם ועוד יותר – למסור לו לכלכל ענין גדול, והנה פרעה אמר תיכף בשמעו פתרונו "אחרי הודיע אלקים אותך את זאת אין נבון וחכם כמוך" ומסר לו תיכף הנהגת כל ארץ מצרים, ובעת כזאת יעשה לו למשנה למלך? מה יתרון חכמה מצא בו, הלא רק לצדיק ומקורב לו ית' ראה אותו? אכן פרעה היה חכם גדול, ... **גם הם ידעו כי מי שהוא ירא גדול, לאות – כי הוא ג"כ חכם גדול**, וכאשר ראה פרעה שיוסף מקורב לו ית' כ"כ, כמו שאח"כ "אחרי הודיע אלקים אותך את כל זאת" הרי יתרון לך ביראתך – באופן אחר, אין זה כי אם גם יתרון לך בחכמתך באופן אחר "ואין נבון וחכם כמוך" כי "הנמצא כזה איש אשר רוח אלקים בו", ולכן בהכרח גם לך יתרון בהכשר ובסגולה להנהגת המדינה, ולכן "אתה תהיה על ביתי ועל פיך יושק כל עמי וגו'".

הנה"צ ר' שמחה זיסל (הסבא) מקעלם זצ"ל, אור רש"י על בראשית מאמר קסז בת"ד

אחרי הודיע אלקים אותך את כל זאת אין נבון וחכם כמוך.

אחרי הודיע אלקים אותך את כל זאת אין נבון וחכם כמוך אתה תהי' על ביתי ועל פיך ישק כל עמי וגו' ויאמר פרעה וגו' ראה נתתי אותך על כל ארץ מצרים.

רצונו כי אלקים הוא מדת הדין, ואמר, אחרי הודיע אלקים אותך את כל זאת בהיותך **סובל יסורים** כעבד נמכר בביית האסורים, א"כ מסתמא אין נבון וחכם כמוך, שאם תהי' יושב בביתו כשר וגדול **תתחכם יותר** הרבה והרבה וק"ל.

חת"ם סופר, עה"ת

ודבר זה אנו יכולים לטעון גם אנו, אם עתה כשאנו בגלות ואנו סובלים סובלך, וכל אחד ואחד עם הבילתו וכו', **עם כל זאת** אנו עובדים את השי"ת כפי יכולתנו, כל שכן **אם ירחיב ה' לנו ויוצאינו מצרותינו הפרטיות וירחיב לנו לכל הצרכיותינו**, וכל שכן אם יגאלנו, אז בוודאי ובוודאי נתחכם ונעבוד את השי"ת יותר ויותר.

המלקט

את שם השני קרא אפרים כי הפריני וגו'..

ובדעת זקנים לבעלי התוס' (שם): על שם אבותיו, אברהם שאמר עפר ואפר, ויצחק שאפרו מונח על גב המזבח, וזהו אפרים, שני אפרים. וכל האומה כולה קרוי' הבן הבן יקיר לי אפרים. ולכאורה פירוש זה סותר פי' הכתוב. אמנם יוסף הביע שמחתו בלידת בנו כי הפרה ה', ואמר רבותינו שעצם העובדה שנולדו לו בנים עדיין לא היתה שמחה שלימה, אלא שהוא גם החליט בהחלטה גמורה שבניו יגדלו ברוח אבותיו ורמז זה בשמו. לאו דוקא שיהא השם **נדמה או נשמע** כשם אבותיו, אלא שיהא **רוחו כרוחם**. לא אברהם קרא אותו ולא יצחק, אלא על שם האפר, שזה מביע צדקות אברהם ומסירת נפשו של יצחק, ולפיכך כל האומה כולה קרוי' כן, כי הקו העקרי של אומתנו היא להנחיל לדורות מורשת אבות תכונתם ורוחם, (כל ישראל הם) **אפרים**.

תועפות הרי"ם, מהרה"ג ר' יחיאל מיכל קוטבסקי זצ"ל אב"ד ור"מ ביהנסבורג דרום אפריקה ומלפנים רב בוואלקאוויסק בפולין

רהשי ההלכה

פסקים וביטויי הלכות בדברים המצויים הלכה למעשה מפסקי מרן בעל שבת הלוו וצ"ל

בעריכת הרב הגאון ר' ישכר דוב שטיין שליט"א מו"ץ באלעד בפיקוח הרב הגאון ר' משה שטיין שליט"א רב דקהל חסידים בני ברק, מו"ץ בשנת ה'תשנ"ח ונח"מ פסקי מרן ישיבת מו"ץ

פסקי הלכות

הלכות השייכות לתענית עשרה בטבת שחל בערב שבת

א. רחיצה ביום התענית: צום עשרה בטבת מותר ברחיצה (שו"ע סי' תקנ"ג ס"ב) ומ"מ בעל נפש יחמיר שלא לרחוץ כמו בת"ב (משנ"ב שם סק"ו מאחרונים, וע"ש בשעה"צ סק"ח שבעטרת זקנים כ' דעכשיז אין נוהגין לרחוץ בג' צומות וכו' בפמ"ג הדיינו בחמין אבל בצונן י"ל דשרי בג' צומות וה"ה פניו דיו ורגליו בחמין י"ל דשרי) וטבילה במקוה חמה מותרת (ס' מבית לוי מועדים פ"ל הערה ג') וכשחל עשרה בטבת בער"ש אין להחמיר ברחיצה בחמין מפני כבוד השבת (משנ"ב שם).

ב. שכח מהתענית ואכל: שכח מהתענית ואכל חייב להמשיך את התענית (עי' משנ"ב סי' תקמ"ט סק"ג שכ' דאטו מי שאכל שום יחזור ויאכל שום, ועי' במשנ"ב סי' תקס"ח סק"ח דבשכח ואכל בתענית ציבור מושלים התענית וא"צ להתענות יום אחר).

ג. אמירת עננו במנחה למי שאכל בתענית: מי ששכח ואכל ביום הצום יאמר תפילת עננו במנחה ויאמר ביום צום התענית הזה (ולא ביום צום תעניתנו) (דוקא שאכל כזית אבל אם אכל פחות מכזית או שתה פחות ממלוא לוגמין נחשב כמתענה ויאמר עננו כרגיל, עי' שו"ע סי' תקס"ח ס"א ומשנ"ב סק"ה), אבל חולה שאינו מחויב להתענות כלל לא יאמר עננו (בביאור הלכה סי' תקס"ח ס"א ד"ה בין יחיד הכריע להלכה דחיד שאינו מתענה לא יאמר כלל עננו ודלא כ"א דיאמר ביום צום התענית הזה, ובסי' תקס"ח סק"ג כ' המשנ"ב דא"פ שאכל ביום תענית ציבור יכול לומר עננו דשייך לומר עננו ביום צום התענית הזה, וכ' בשו"ת שבת הלוו ח"ה סי' ס' אות ד' ובח"ה סי' קל"א דבסי' תקס"ח מיירי ששכח ואכל אבל בס' תקס"ה מיירי בחולה שאינו מחויב להתענות כלל, וחולה שהתירו לו לאכול רק מעט עדיין שם תענית עליו ויאמר עננו ביום צום התענית הזה).

ד. טעימת התבשילין בערב שבת: נחלקו הפוסקים אם מותר לטעום ולפלוט בתענית ציבור והמנהג הוא כדעת המחמירים שאין לטעום כלל בתענית ציבור אמנם לצורך סעודת מצוה שמבשילין לצורך הלילה יש לסמוך על הפוסקים המתירים לטעום ולפלוט בכל תענית ציבור לבד מתשעה באב ויום הכיפורים ולכן כשמבשילים לצורך שבת ויש צורך לטעום את המאכלים אם יש בהם מספיק מלח ותבלינים מותר לטעום בחיך ולפלוט מיד (ויש להחמיר לטעום מעט ושלא יגיע שיעור כל הטעימות בכל היום יחד לרביעית) (בשו"ע סי' תקס"ו ס"א פסק המחבר שיכול לפלוט ולטעום בת"צ ובת"ב ויה"כ אסור וברמ"א דיש מחמירים בכל תענית ציבור והכי נוהגין ובמשנ"ב סק"ו כ' להתייר בשאר ת"צ לצורך סעודת מצוה, ובסי"ב שם הביא המחבר ב' דיעות ד"א דמותר כל פעם לטעום מעט מעט עד שיצטרף במשך כל היום הרביעית ו"א שבכל פעם יכול לטעום כדי רביעית ואפילו כמה פעמים ביום ובמשנ"ב סק"ח דמהא שכ' המחבר י"א וי"א משמע שדעתו להקל ובח"ה העתיק רק דיעה א' ואפשר שטעמו משום דמ"א הביא בשם כמה ראשונים כדעיה א').

ה. מנחה בערב שבת: מקדימין להתפלל מנחה כדי שייספיקו לקרוא בתורה ויחל וכדי שיוכלו הכהנים לשאת כפיהם מבעוד יום כבכל תענית ציבור (בארי"י), ואומרים עננו בשומע תפילה והשליח ציבור אומר בחזרת הש"צ ברכה בפני עצמה בין גואל ישראל לרפאנו, ואין אומרים תחנון ואבינו מלכינו כיון שהוא ערב שבת.

ו. נשיאת כפים במנחה ביום התענית: במקומות שהכהנים נושאים כפים כל יום נושאים כפים בתענית ציבור גם בתפילת המנחה (שו"ע סי' קכ"ט ס"א וסי' תקס"ו ס"ח), והמנהג שנושאים כפים רק כשמתפללים סמוך לערב אבל כשמתפללים מנחה גדולה אין הכהנים נושאים כפיהם ומ"מ אומר השליח ציבור או"א ברכנו וגו' (בחו"א או"ח סי' כ' מצד שהכהנים נושאים כפים גם במנחה גדולה וכן נהג בבית מדרשו כידוע, ובשו"ת שבת הלוו ח"ה סי' כ' ג' אות ד' כ' ז' צ"ל שאין לישא כפים במנחה גדולה ומ"מ אומר הש"צ או"א כמו במקום שאין נושאים כפים בכל יום שאומרים או"א וכמ"ש במשנ"ב סי' קכ"ט סק"ח ובסי' תקס"ו סק"ג, וכן המנהג, וכ"כ בשו"ת דברי יצחק פ"ד ע"ד י"ד ע"ה).

ביטויי הלכות

התנה לפני השינה בליל התענית לאכול קודם אור היום והתעורר בתוך חצי שעה הסמוכה לעלות השחר האם מותר לו לאכול פת או מיני מזונות יותר מכביצה שאלה: הרוצה לאכול בליל התענית קודם עלות השחר (וכגון שהתנה קודם השינה או שלא ישן בלילה), האם מותר לו להתחיל לאכול בחצי שעה שקודם עלות השחר פת או מיני מזונות יותר מכביצה, או שמכיון שבכל ימות השנה אסור להתחיל לאכול פת או מיני מזונות יותר מכביצה בתוך חצי שעה הסמוכה לעלות השחר מחשש שמא ימשך לאכול אחר עלות השחר לפני התפילה, א"כ ביום התענית אסור ג"כ מחשש שמא ימשך לאכול באיסור אחר עלות השחר? תשובה: כ' המחבר בשו"ע סי' תקס"ד ס"א כל תענית שאוכלים בו בלילה בין ציבור בין יחיד הרי זה אוכל ושותה עד שיעלה עמוד השחר, והוא שלא ישן שינת קבע אבל אם ישן שינת קבע אינו חוזר ואוכל ולא שותה אלא"כ התנה לאכול או לשתות הג"ה ו"א דבשתייה א"צ נתאי דמסתמא דעתו של אדם לשתיה אחר השינה והוי כאילו התנה עכ"ל, ומקור דברי המחבר הם מגמ' תענית יב. ת"ר עד מתי אוכל ושותה (בליל התענית) עד שיעלה עמוד השחר דברי רבי רבי אליעזר ב"ר שמעון אומר עד קרות הגבר, וכן א"י בתוספתא שם פ"א ה"ה אוכלין ושותין עד שיאיר המזרח דברי רבי ר"א ברבי שמעון אומר עד קרות הגבר, ובר"ף שם הביא הברייתא כלשונה וסיים וקיימא לן כרבי (דהלכה כרבי מתבירו), וכן הוא לשון הרא"ש והטור הלכתא אוכל ושותה עד שיעלה עמוד השחר ועפ"ז כ' המחבר בשו"ע כל תענית וכו' הרי זה אוכל ושותה עד שיעלה עמוד השחר, ומפשטות הדברים משמע שעד עמוד השחר ממש מותר לאכול פת ומיני מזונות יותר מכביצה ואפי' להתחיל בתוך חצי שעה הסמוכה לו מותר, וגם המשנ"ב ושאר האחרונים לא כתבו כלל שאסור להתחיל לאכול פת ומיני מזונות יותר מכביצה בחצי שעה הסמוכה לעלות השחר.

אלא שיש הרוצים לדחוק בדברי השו"ע (עי' פסקי תשובות שם אות א') דעלות השחר דכתב המחבר הוא לאו דווקא דמחצי שעה הסמוכה לו אסור להתחיל לאכול פת או מיני מזונות יותר מכביצה ועפ"י מה שכ' המשנ"ב לעיל סי' פ"ט סק"ב לענין איסור אכילה קודם תפילת השחר מחידושי רעק"א (שם ס"ו) ודרך החיים דאסור להתחיל לאכול יותר מכביצה פת בחצי שעה הסמוכה לעלות השחר וכמ"ש הרמ"א (לקמן סי' תרנ"ב ס"ב) דאסור לאכול מחצי שעה הסמוכה לזמן נטילת לולב מחשש שמא ימשך וכדרך שאסור לאכול פת יותר מכביצה בחצי שעה הסמוכה לזמן מנחה מחשש שמא ימשך וכמבואר בסי' רל"ב סעיפים ב' ג' (ועי' בפמ"ג

הילולא דצדיקא

גלב"ע
ז' טבת תק"מ
מנו"כ פניסק

הרה"ק
ר' צבי זי"ע
בן מרן הבעש"ט הק"ו זי"ע

אלה תולדות

רבינו הרה"ק הר"ר צבי מפינסק זצ"ל נולד לאביו הגדול הרה"ק בעל אור שבעת הימים מרן הבעש"ט הקדוש זצ"ל, על האי צדיק טמיר ונעלם אי אפשר לתאר עלי גליון כלל וכפי שהתבטא עליו אביו הקדוש בפי תלמידו הרה"ק הר"ר זאב וואלף קיצעס זצ"ל קודם פטירתו (צדקת הצדיקים), וכפי שהתבטא עליו עוד אביו במכתבו המפורסם ששלח לתלמידו הרה"ק התולדות יעקב יוסף זצ"ל, וכתב שם 'בני יחידי המופלא מהר"ץ זי"ע, ואם אביו הקדוש התבטא עליו בחביבות כזאת מה נענה אבתרי, ולכן נלקט במה שמובא בספרים, כדי להאיר העולם בס"ד. רבינו דרכו בקודש היה כולו בהסתיר בבחינת הצנוע לכת עם אלקיך, על שתיקתו המופלאה התבטא הרה"ק ר' פנחס מקוריץ זי"ע ואמר, כי הרה"ק ר' צבי יודע את כל אשר נעשה בשמים ממעל, והטעם שהינו שותק הוא, מאחר שהוא סבור שגם יתר האנשים סיביו יודעים זאת, ולכן מה לו לדבר דיבורים הידועים לכל, (אמרי פנחס).

על יראת ה' שחפפה עליו העיד הרה"ק ר' פנחס מקוריץ ואמר כי הרה"ק ר' צבי ירא מה' יתבוד במשך כל היום, באותה יראה ששוריה היתה על פני בני בעת מתן תורה, שעליה כתוב, ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו...

כשגדל צוה עליו אביו, שיתנהג תמיד בהצנוע לכת וישמור מאוד את נפשו מלדבר דברים בטלים, כי נשמתו נלקחה מעולם הדיבור, וכך עלה ונתגדל על במתי התורה והיראה.

רבינו התדבק מאוד בדודו הגדול הרה"ק הר"ר גרשון מקיטוב זצ"ל, ולימים כתב אליו במכתבו בשנת תק"ז אהובי ובן אחותי ידידי תלמידי חביבי ל"מ צבי הירש זי"ע בקשתי שטוחה שתתמדי בלימוד למען לא יהיה טרחתי שטרחתי עמך בחינם ח"ו ואתה ידעת שטרחתי ויגעתי לא באתי לק"ק מעוזבו' אלא בשבילך...

הרבנות במעוזבו

ויהי כאשר קרב זמנו של הרה"ק הבעל שם טוב הקדוש להיפטר מן העולם, ויקרא לבנו יחידו ואמר לו, מכיון שהנני עומד לעבור לעולם שכולו טוב, ולכן הנני מעביר את ההנהגה על כתפי בני הקדוש כששמע רבינו צוואת אביו, חשש מאוד מלקבל עליו את ההנהגה, וכאשר ראה כן, אמר לו, ... דע לך בני כי כל אימת שתזדקק לי ותקרא לי בשמי, אבוא אליך ואסייע בידך! והנה בשבת הראשון שאחר הסתלקות הבעש"ט ישבו כל התלמידים אצל השלחן, ורבינו שהיה נחבא אל הכלים ולא דיבר שום דברי תורה, כן היה בסעודה הראשונה ושניה של שבת ואח"כ בסעודה שלישית לא יכלו התלמידים להתאפק והתחילו לדבר ביניהם בדברי תורה, והזכירו איזה מאמר מרובם הקדוש, ורבינו שלא אהב את הרבנות, פתח פיו ואמר, 'ראה נא אבי שאין להם ד"א ממני, והנה תיכף נתראה להם הבעש"ט ועמד לפניהם, ונפל פחד גדול על כל המסובים, ואומרו,

שח"ו לא היה בכוונתם לפגוע בו ח"ו, אלא מחמת גודל האהבה לרבים לא היו יכולים להתאפק מלחזור על"פ מאמר אחד... ומאז קיבלו כולם את רבינו להיות לרב עליהם, וכל גדולי התלמידים ישבו לפניו כתלמיד לפני רבו. ובניהם הרה"ק המגיד ממעזריטש זצ"ל, הרה"ק התולדות יעקב יוסף זצ"ל, והרה"ק הר"ר פנחס מקאריץ זצ"ל ועוד. (בעש"ט עה"ת).

וכך היה במשך כל השנה הראשונה שרבינו הנהיג העדה הקדושה עד ליום ההילולא הראשונה של אביו בחג השבועות שנת תקכ"א, שבו ביום העביר רבינו את כתר ההנהגה להמגיד הגדול ממעזריטש, באמרו לתלמידים, שאביו הקדוש בא אליו בחלום הלילה, ואמר לו, כי השכינה וכל פמליא של מעלה העתיקו מקומם ועברו ממעזריטש למעזריטש, ומיד עמד רבינו ופשט את בגדו הלבן, ולבשו לפני כל קהל עם ועדה להרה"ק המגיד הגדול ממעזריטש זצ"ל, ומיד קיבל על עצמו את מרותו של המגיד הגדול ממעזריטש במעמד כל התלמידים.

רבינו פניסק

עברו שתי שנים שרבינו עוד התגורר במעזריטש, אכן בשנת תקכ"ג כאשר נפטרה עליו אשתו הראשונה, ועל פי צווייו של רבו המגיד הגדול ממעזריטש נשא בפעם השניה את זוגתו הרבנית ביילא בת הרה"ק הר"ר שמואל חסיד מפינסק, ואז גם העתיק את מקום מגוריו והשתקע בעיר פינסק.

וכמעשהו בראשונה במעזריטש כך המשיך בעבודת הקודש בפניסק, וכך ישב ועסק בתורה ובעבודת הש"ת בביטול גמור, ולא מש מעולם מחדרו בו היה מקדיש את זמנו לעיסוק בתורת ד' הנגלה והנסתר תוך התמסרות מוחלטת לעבודת קונו, את עבודתו הגדולה עשה בהצנוע לכת בכדי שלא יריגש איש בו ובמעשיו. ורבינו התפרנס בכבוד ע"י שהרבנית עסקה במסחר שהיו בבעלות בני משפחתה של אביה הרה"ק הר"ר שמואל חסיד זצ"ל, שהיה איש אמיד ובעל עסקים ענפים, ובכך התאפשר לבעלה הגדול להמשיך לשקוד על התורה והעבודה באין מפריע. אכן כעבור כמה שנים התהפך מזלו של רבי שמואל חסיד, ואיבד את כל הונו וכספו והתרושש לגמרי, עד כדי כך התדרדר מצבו עד שבתו הרבנית של רבינו הוצרכה אף היא למכור את עסקיה שניהלה בעצמה, וכך נשאר רבינו בעירום ובחוסר כל.

באותו עת כאשר הגיע רבינו לכדי פת לחם ממש, והיה שרוי בדוחק גדול מפני חובותיו הרבים שעקו עליו, מחמת שלא היה יכול לשלם לפריצים שנסו בו, באותו עת נתגלה אליו אביו הק' בחלומו, ושאל הרה"ק את אביו, אבא! הידעת כי אני שרוי בצער? השיבו אביו הק' אכן ידוע לי. שאלו רבינו, ומי הודיעך על כך? אמר לו אביו הק', אותם ההולכים בפרשת דרכים הם שהודיעו לי. שאלו רבינו, מי הם אלו ההולכים בפרשת דרכים? אמר לו הבעש"ט הק', הלוא המה אבותינו הקדושים, אברהם יצחק ויעקב ההולכים בפרשת דרכים לדעת צרותיהם של בני ישראל, וכשנודע להם דבר מה מודיעים אותו על

קברי הצדיקים, והם הודיעו לי כי הנך שרוי בצער... אמנם כעת אין לי פנאי לדבר עמך כי צריך אני לילך לבטל עלילות מליסטים שקורין היידאמאקס [שונאי ישראל רוצחים] ...

ויהי כאשר ראו החסידים שגרו פניסק גודל דחקות של בנו יחידו של הרה"ק הבעש"ט הק', סיכמו התלמידים ביניהם שיקנו לו חנות, ובה ישב הרבנית הצדקנית ועל ידה יתפרנס, ואכן כל אחד נתן סכום כסף והושיבוהו בחנות, כעבור כמה שבועות בא רבינו ואמר, שהמוצרים נגמרו אך כסף אין בידו, מחמת שנכנסים אליו עניים שצריכים לכבוד שבת קצת שמן וקמח או ביצים וכדו', ומוכרח אני לתת להם, כך חזר סיפור זה ונשנה על עצמו פעמיים ושלוש, ישבו התלמידים וטיכסו עצות כדת מה לעשות, החליטו לנסוע עמו להרה"ק הר"ר מקאריץ זצ"ל, שהיה נודע כגדול הדור. כשנכנסו אליו התחיל הרה"ק לבכות ונענה אל רבינו, כי סיבת בכייתו מחמת בכיה אחרת שזכור בו. כי כשהייתי אצל אביכם הקדוש, לפעמים היו רואים שהוא דבוק בשרעפיו שעות ארוכות ולא מניד יד או עפעף, והיה כ"כ מופשט מהעולם עד שגמרו ביניהם שאין זה כי אם מלאך אלקים, כי אין דבר זה בכוח בשר ודם אשר יש לו חיות ונשמה באפו, וע"כ אינו אלא לפיד אש!!! אכן אח"כ כשהביאו אתכם להשיב נפש אביכם ע"י שנגעתם בשער זקנו, ראינו שאכן ילוד אשה הוא אלא שהתעלה למדרגה גדולה מאוד... ומיד עזר לרבינו במה שהיה בידו לעזור ולעמוד לימינו (הרה"ג ר' זלמן בריזל זצ"ל).

אשכנזיה דרבי

כשחלה רבינו מחלתו האחרונה שממנה נפטר, הלכו הרה"ק הר"ר בנימין זצ"ל [אחי הרה"ק הבאר מים חיים זצ"ל], עם הרה"ק הר"ר אליעזר הלוי ראש הישיבה בפניסק זצ"ל לבקרו, בדרכם לביתו היו צריכים לעבור על יד הבית החיים הישן בפניסק, שאל האחד את חברו, אם הוא רואה את האור הבוהק וזורח על בית החיים. כשענה לו חברו, שאינו רואה, ביקש ממנו שיתבונן היטב. אמר לו, כעת אני רואה מעט, אמר לו חברו, א"כ זהו סימן שכבר נסתלק הקדוש לעלמא דקשוט, כיון שכל הצדיקים הטמונים בפניסק התעוררו ללכת לקבל את פני נשמתו של הרה"ק רבי צבי הירש, ואכן באותה שעה נסתלק בז' טבת תק"מ, ומנוחתו כבוד ליד ציון חותנו הרה"צ רבי שמואל חסיד בפניסק. לימים השתדל בבנין הציון הרה"ק רבי אהרן מקרלין זי"ע, בעל 'בית אהרן' ונבנה אוהל על שני הציונים החותן והחתן כאחד. תנצב"ה.

הוא היה אומר

פירש הקדוש מוה"ר צבי בנו של הבעש"ט ז"ל, והיה ביום השישי והכינו, ע"ד אומרם אין והיה אלא לשון שמחה, כלומר, כי בכל ערב שבת צריכים לעורר ולהכין השמחה הנכנסת בשבת קודש הבעש"ט, כדי לקבלה בשמחה ובהרחבת הדעת (עטרת משה). זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

נצור לשונך

עפ"י סדר
הלימוד היומי

הלכות
שמירת הלשון

ד טבת - הלכות אסורי רכילות - כלל א

י. וכן אסור לספר רכילות דרך רמאות. והוא שידע, שעל ידי אֶחָד נִסְבָּב מִכָּבֶד רָעָה או גְנוּת לְחֵבְרוֹ, וְהִיא בִּינֵיהֶם מְרִיבָה עֲבוּר זֶה. והוא רוצה עתה לעורר את הממלכת הישנה, שהיתה ביניהם עבור זה, ורצונו, שלא יכיר הַנְּדוּן בָּזֶה. על כן הוא מסבב בשפתיו החלקקות ומזכיר את ענין הרעה או הגנות, שהיה לו לזה מכבד, וכאלו מיסח לפי תמו ואינו יודע, מי עשה לו דבר זה, ועל ידי זה זוכר הַנְּדוּן בְּעַצְמוֹ, שְׁפָלוֹנִי עֲשָׂה לוֹ דָּבָר זֶה, כִּלְזֶה וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה אֲסוּר גְּמוּר הוּא.

יא. ודע עוד, דאין חלוק באסור רכילות, בין אם הוא מספר לו בפרוש, מה שאחד עשה לו, או דבר עליו, ובין על ידי מכתב. ואחת היא, אם הוא מספר לו, שפלוני גנה אורו בעצמו, או שמספר לו שפלוני גנה את סוחרתו, (כמו לענין לשון הרע בחלק א' ב'ל א' סעיף ח' וכלל ה' סעיף ז') בין שעל ידי זה מכניס שנאה בלבו עליו.

מקדש מעט

ואיכור שיהיה
בשעת התפילה

בעניני השיבות
עניית אמן

כתב הרב הגדול חיד"א, וזה לשונו, מזבחי גימטריא בחזן, כי כל העומד ומתפלל בכונת הלב לפני המקום, הרי הוא ככהן גדול העומד ומקריב על המזבח. כי התפילות במקום הקרנות תיקנום, רבינו אפרים פרשת יתרו, וכתבו ז"ל כי חזן גימטריא אדני, כי ישם בדעתו שעומד לפני השכינה, עד כאן לשונו. ובתנחומא פרשת תבא איתא, דהתפילה היא במקום ביכורים ובמקום קטורת, וחשוב ככל הקרנות, ולהעביר מחשבת חוץ יעביר יד ימינו על מצחו שלש פעמים, ויאמר בכל פעם פסוק לב טהור, ואם הוא בתוך התפילה ירהר הפסוק.

כף החיים מהגה"ר חיים פלאגי ז"ע, סימן יא סעיף ו

מי שאינו קובע מקום לתפילתו, המשחיתים שנבראו מטיפות כו' של אדם, באים וחוטפין אותה תפילה לפרנסתם ומוזנותיהם, ואפילו בבית הכנסת הקבוע לו, לא ישנה מקומו מפניה לפינה, אלא יהיה לו מקום קבוע, ואפילו כשיהיה לו אונס ומתפלל בביתו, יקבע לו מקום קבוע, וזלת דאם אירע לו דיש כנגדו בני אדם דטורדין אותו בתפילתו, אזי ישנה מקומו.

כף החיים מהגה"ר חיים פלאגי ז"ע, סימן יא סעיף י

מי יתן והיה למנות בכל בית הכנסת ממונה אחד ומיוחד, תלמיד חכם היותר זקן שבהם, שישב בקהל שלא יניח לשום בריה שידבר בבית הכנסת, בצחות לשונו בלשון רכה, ולפעמים על ידי דבור קשה בפה רך ובפרך, ושיקח קנס אם הוסיף על חטאתו לדבר, כי הוא עון פלילי, ובנקל נכשל האדם, והוא דומה ממש למוסר ומלשין, ההמירו בו משום דחטאת פימו דבר שפתימו, ומידע ידע דרבו כמו רבו העונשים להמדבר בבית הכנסת...

כף החיים מהגה"ר חיים פלאגי ז"ע, סימן יא סעיף לה, בתו"ד

הגות בעניני הפרשה

באור החסידות

מידת השתוות' - בין אדם למקום ובין אדם לחבירו

בפרשתנו "ואל-שד-י יתן לכם רחמים לפני האיש ושלה לכם את אחיכם אחר, ואת בנימין, ואני כאשר שכלתי שכלתי" (בראשית מג יד). ואיתא במדרש (בראשית רבה צב ג) שקאי על הגאולה שלימה, "אחיכם אחר" זהו משיח בן דוד שהוא משבט יהודה. ובכן תמה האלשיך הק' מה שייך "ואני כאשר שכלתי שכלתי", אחרי שיתקיים "ושלה לכם" וגו'. וברעיון נשגב עד מאוד אמר בעל האמוני אמת (פרשת מקץ תרפ"ג) שיתכן שזה הוא נדר שאפילו אחר הישועה לא יאבד ההכנעה הראשונה ובזכות זה יוושע, כלומר שלא נשתנה יעקב אבינו מכפי שהיה מקודם. וכדכתיב "שפכי כמים לבך נוכח פני ה'" (איכה ב יט) וכתוב "שויתי ה' לנגדי תמיד" (תהלים מז ח) וזו מידת ההשתוות. ויעקב נקרא "ישורון" על שם הישרות והשוויון, שכלתי" הוא נוטריקון "שויתי ה' לנגדי תמיד כו', מימיני בל אמוט".

אמנם על פי המבואר בספרים ענין השתוות משתמע הן כלפי בין אדם למקום, וכאמור שלא יאבד חלק האמונה כך שבכל מצב שהוא יחזיק באמונת אומן בתפילה ובתקווה טובה לייחל לחסדי השי"ת שהוא מקור הרחמים. והן בין אדם לחבירו, להיות דבוק בהשי"ת בעבודה מזוקקת בלתי לכבוד בורא ולא לשם התפארות ושאר סיבות חיצוניות [וכבר מציינו מידת השתוות' בפסוק "את קשתי נתתי בענן והיתה לאות ברית ביני ובין הארץ" ומבאר הרמב"ן (שם יב) ע"פ דברי חז"ל שקשת הוא מלשון הוי"ו, לשון של השתוות'].

כה אמר המגיד ממעייני שיש"ע (ליקוטים יקרים אות קעט): מידה גדולה היא שלא להתפעל מדבורי בני אדם, בין לטב ובין לביש, והוא הכוונה (תהלים מז ח) "שויתי ה' לנגדי תמיד". וכן כתוב בצוואת הריב"ש (אות י') כלל גדול - השתוות'. פירוש, שיהיה שווה אצלו אם ישבחוהו בני אדם או יגנהו, הוא דבר גדול מאוד. וכן יהיה שווה אצלו אם יחזיקוהו ל'חסרון ידיעה או ל'יודע בכל התורה כולה. ודבר הגורם לזה הוא הדביקות בהבורא תדיר, שמחמת טרדות הדביקות אין לו פנאי לחשוב בדברים אלו, שטרוד תמיד לדבק עצמו למעלה בו יתברך. וציון על כך (שם אות ב) "וזה מדריגה גדולה מאוד".

הנה ביסוד זה פתח הרמ"א בשולחן ערוך אורח חיים: "שויתי ה' לנגדי תמיד" (תהלים מז ח) הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלקים... ולא יתבייש מפני בני אדם המלעיגים עליו בעבודת השי"ת. ובסיום חלק אורח חיים לגבי משתה ושמה באדר ראשון סיים הרמ"א בלשון הפסוק "וטוב לב משתה תמיד" (משלי טו טו). ובספרי הדרוש (באר מנחם, ליקוטים) נדרש יפה הרמז בניעוץ הסוף להתחלה, על דרך המכוון ביסוד הדברים מפי מרן הבעש"ט להשריש מידת השמחה בכח ההנהגה כי כל מה דעבד רחמנא לטב עבד, כי מפי עליון לא תצא הרעות, והכל חסד הוא מאיתו יתברך שמו ותעלה, ואם יאמין בזה באמונה שלימה אזי יהיה תמיד שמח וטוב לב כי הוא יודע ומכיר שיה' נתן וה' לקח. והם הקשר בין "שויתי ה' לנגדי תמיד", רצ"ל מי שיש לו מידת השתוות וה' תמיד לנגד עיניו, שיוודע ומכיר שהכל הוא מאתו יתברך, והכל הוא לטובתו, אזי יזכה ויראה עין בעין ויחוש בליבו ממש "וטוב לב משתה תמיד", שבכל עת ובכל שעה הוא שמח וטוב לב שיוודע שכל הוא מאת הבורא.

הן על גודל הנחיצות והדרך להשיג מידת השתוות בין הבריות כתב ביסוד שורש העבודה (שער א פרק ז') כי בכל איזה מעשה או פעולה שיעשה בעבודת הבורא, יאמר לו יצרו עשה כזה וכזה ויהיה לך תפארת מן הבריות, וכל ישעו וכל חפצו להדר עצמו בפני הבריות בהסתת היצר, ועושה מעשים שבהם יהיה לו תפארת מן הבריות, אף שאין רוח המקום נוח מן המעשה ההוא. ואף בשעה שהוא עוסק בתורה ובאיזה מצוה או בתפילה, מתגבר עליו יצרו שלא תהיה כוונתו רק להתפאר בזה בפני הבריות. והתשובה נגד יצרו, כתב בחובת הלבבות בשער יחוד המעשה (פרק ה) וז"ל: השב עליו - ומה יועילני שבה בני אדם והשם הטוב שיהיה לי בתוכם, עם ידיעתי בקיצורי במה שאני חייב להבורא יתעלה, ומה הנאתי בכבודם והידורם, ואין להם יכולת להועילני ולא לדחות הנוק מעלי, עכ"ל.

וכלל אחד יקח האדם בדעתו, למשל אם יתפלל בכוונה עצומה ובהתלהבות גדול בין שאר אנשים, יצויר בלבו לענין זה שאין שם בני אדם רק שאר בעלי חיים, כי מה הפרש בין בני אדם ובין שאר בעלי חיים בענין המשך זמן קיומם בעולם הזה השפל, כי כמות זה כן מות זה. או ישם אל לבו שמתפלל ביער בפני אילנות וצמחים, בוודאי לא יעלה על לבו שום התפארות מהם ומתהוים... לעומת כן מוסיף להבהיר: אך אם יפתה היצר את האדם בשביל גודל מעלת הסתרת מעשיו לקצר בעבודת הבורא, הדיינו שלא יתפלל האדם בתמידות בציבור בכוונה עצומה ובהתלהבות גדול, ושלא יברך ברכת הנהנין בכוונה עצומה בעת ישיבתו עם בני אדם, ושלא ירבה בלמודו וכיוצא, בכדי שלא יהא נקרא צדיק וחסיד בין הבריות, חלילה והס לשמוע אל היצר בזה.

לענין מעשה כבר נשאל על כך הגה"ג רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל בשו"ת שלמות חיים (עניינים שונים סימן קכא) על דבר מה שהפליג בחובת הלבבות במידת השתוות, שלא יהא אצלו הפרש בין ביוזן לכבוד. והלוא אמרו בגמרא (תענית ט ב) דרב פפא התפלל דרחמנא ליצלן מכיסופא וכו'. והשיב דבר, כי אכן לא בניקל לבוא לידי מידה זו, ושפיר שייך על זה תפילה.

צידה לדרך: יסוד האמונה שיהיה שווה אצל האדם כל מצב שעובר עליו, וכמו כן ביחס לבני אדם לא יחול בו שום שינוי כלפי הזולת, והדרך לבוא לדרגה זו ע"י תפילה.